

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	8
Εισαγωγή	12
Οι βασικές αρχές της παιδαγωγικής Μοντεσσόρι.....	13
Πώς να δημιουργήσετε έναν χώρο Μοντεσσόρι στο σπίτι σας ή στην τάξη σας	17

σελ. 20

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΕΣ ασκήσεις

«Το μικρό μου σπίτι».....	22
Μαθαίνω να μεταφέρω δίσκους	24
Ο δίσκος για να βάζω μόνος μου να πιω	26
Μαθαίνω να διορθώνω τη «ζημιά» μου.....	28
Η άσπρη γραμμή.....	30
Οι «καλοί τρόποι»	32
Ελεύθερη ζωγραφική και έκθεση των έργων	34

σελ. 36

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ζωή

Τα κάδρα με τα ρούχα	38
Στρώνω το τραπέζι	40
Διπλώνω τις πετσέτες.....	42
Το κουτί με τα μπουκάλια	44
Το κουτί με τα κουτιά	46
Το μπουκάλι με τα λαστιχάκια	48
Ο πίνακας με τα μπικουτί	50
Τα λουκέτα.....	52
Ανοίγω και κλείνω τους κρίκους	53
Ο μύλος του καφέ	54
Η καρδιά της αγάπης	56
Το πλύσιμο των ρούχων	58
Το τελάρo για να κόβω	60
Καθαρίζω, κόβω, σπάω και στύβω.....	62
Ξύνω τα μολύβια	64
Το τρύπημα.....	66

Πώς να δημιουργήσετε μια παιδαγωγική βαλίτσα Μοντεσσόρι	18
Πώς να διαβάσετε αυτό το βιβλίο	19

σελ. 68

Βάζω και ΜΕΤΑΦΕΡΩ

Βάζω νερό με μια κανάτα	70
Βάζω με δυο κανάτες.....	72
Μεταφέρω από το ένα μπολ στο άλλο.....	74
Μεταφέρω με τσιμπίδα	76
Η λεκάνη με νερό	78
Το τελάρo με άμμο.....	80
Οι σύριγγες	82
Μεταφέρω νερό με ένα σφουγγάρι	84
Το σταγονόμετρο	86

σελ. 88

Ανακαλύπτοντας ΜΕ ΤΙΣ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Το κουτί με τα υφασμάτινα μαξιλαράκια.....	90
Τα κουτιά με τους ήχους.....	92
Το παιχνίδι με τις μυρωδιές	94
Το παιχνίδι με τις γεύσεις.....	96
Λεία και τραχιά επιφάνεια.....	98
Οι τραχιές πλάκες	100
Το «μυστηριώδες» κουτί της αφής	102
Το σακούλι με τα μυστικά	104
Ο σωλήνας με τις χάντρες.....	106
Φανταστικό μακιγιάζ.....	108
Το ζυμάρι.....	110
Περπατώ ξυπόλητος	112
Ο κύριος μηλοπουρές.....	114
Το κουκλόσπιτο	116

σελ. 118

Η ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ

Ο ροζ πύργος	120
Οι μπλε ράβδοι.....	122
Οι μπάμπουσες.....	124
Ο κουμπάρας για καπάκια.....	126
Το αλάτι	128
Οι χάντρες.....	130
Το παιχνίδι με τις κάλτσες.....	132
Η σόαντα με τα «μπιχλιμπίδια».....	134
Το κουτί με τα κουμπιά.....	136
Βουλιάζει ή επιπλέει;.....	138
Το ζωντανό και το μη ζωντανό	140
Μαλακό και τραχύ	142

σελ. 158

Τα ΧΡΩΜΑΤΑ

Το τραπέζι των χρωμάτων	160
Κολάζ με ένα χρώμα.....	162
Βάζω τους μαρκαδόρους κατά χρώμα	164
Το κουτί με τις αποχρώσεις	166
Ταξινόμηση κουμπιών.....	168
Οι χρωματιστοί θησαυροί.....	170
Τρώω χρωματιστά!.....	172
Τρίλιζα.....	174

σελ. 144

Οι ΤΣΙΜΠΙΔΕΣ

Τσιμπίδες για καρύδια	146
Τσιμπίδες για κάστανά.....	148
Τα μανταλάκια	150
Η απλώστρα ρούχων	152
Η παπαρούνα.....	154
Ο μαγικός μαγνήτης	156

Ευχαριστίες

Βιβλιογραφία

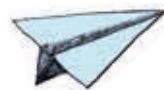
σελ. 176

Δραστηριότητες ΣΤΟΝ ΚΗΠΟ

Ο λαχανόκηπός μου	178
Οι φακές φυτρώνουν	180
Φυτεύω λαχανικά.....	182
Φτιάχνω ένα σκιάχτρο	184
Ξενοδοχείο εντόμων	186
Οι γλάστρες με τα αρωματικά φυτά.....	190
Ένα δέντρο μέσα στην τάξη.....	192
Το κυνήγι του θησαυρού	194

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στο βιβλίο αυτό θα βρείτε οδηγίες για να φτιάξετε εκπαιδευτικό υλικό εμπνευσμένο από τη μέθοδο της Μοντεσσόρι και για να δείξετε τις σχετικές δραστηριότητες στα παιδιά. Τα παιδιά, όταν μαθαίνουν κάτι, έχουν ανάγκη να τα ενθαρρύνουμε και να τα συντροφεύουμε με καλοπροαίρετο τρόπο. Η παιδαγωγική της Μοντεσσόρι είναι προσιτή σε όλους και συνεισφέρει ουσιαστικά στη μάθηση των παιδιών.

Αφού ολοκλήρωσα ένα πρόγραμμα κατάρτισης στην παιδαγωγική της Μοντεσσόρι, έστησα εργαστήρια για τα παιδιά μου στο σπίτι, καθώς και για παιδιά με ειδικές ανάγκες στα σχολεία όπου εργαζόμουν. Στη συνέχεια, δημιούργησα τις «Νεράιδες πασχαλίτσες» («Les Fées Coccinelles»), έναν χώρο απασχόλησης ανοιχτό σε όλα ανεξαιρέτως τα παιδιά. Σε αυτό τον χώρο, μέσα σ' ένα περιβάλλον γεμάτο χρώματα, τα παιδιά από 2 χρονών και πάνω μπορούν να χειριστούν υλικά και να τα εξερευνήσουν ελεύθερα, κάτι που τους επιτρέπει να μάθουν και να αναπτυχθούν. Οι «Νεράιδες πασχαλίτσες» αποτελούν επίσης έναν χώρο συζητήσεων, ανταλλαγής απόψεων και κατάρτισης για τους ενήλικες.

Ξεκίνησα να καταγράφω κάθε βήμα στην κατασκευή των παιχνιδιών Μοντεσσόρι που χρησιμοποίησα με τα παιδιά αντλώντας ιδέες από τα σχετικά βιβλία και από τις δικές μου έρευνες και κυρίως παρατηρώντας καθημερινά τα παιδιά. Κύριος στόχος μου ήταν, σεβόμενη πάντα την παιδαγωγική της Μαρίας Μοντεσσόρι, να προσαρμόσω το υλικό έτσι ώστε να είναι προσιτό και εύκολο στην κατασκευή του και να προσφέρεται για καθημερινή χρήση.

Κι άλλο Μοντεσσόρι,
θέλω κι άλλο...
Κλαίρη, 2 χρονών

Το βιβλίο αυτό απευθύνεται σε όλους:

- Στους **γονείς** που θέλουν να μοιραστούν με τα παιδιά τους άλλου είδους παιχνίδια.
- Στους **βρεφονηπιοκόμους** που θέλουν να προσφέρουν στα παιδιά παιχνίδια που δεν είναι έτοιμα, που θα τα φτιάξουν όλοι μαζί, μικροί και μεγάλοι.
- Στους **εκπαιδευτικούς** που επιθυμούν να έχουν στην τάξη τους ποικιλία παιχνιδιών για την ευαισθητοποίηση των αισθήσεων, τη συγκέντρωση της προσοχής και την ανάπτυξη της εμπιστοσύνης στον εαυτό.

• Στα **παιδιά** που έχουν ιδιαίτερες ανάγκες, για τα οποία είναι πολύ σημαντικό να δείξουν τις ικανότητές τους.

• Στους **ηλικιωμένους** και στους ανθρώπους που είναι **άρρωστοι**, οι οποίοι έχουν ανάγκη, και αυτοί, από δραστηριοποίηση...

Σύντομα θα ενθουσιαστείτε και εσείς με αυτή την παιδαγωγική. Όταν θα αρχίσετε να μαθαίνετε και να υλοποιείτε αυτές τις δραστηριότητες, δεν θα μπορείτε πλέον να «κάνετε» και να «μιλάτε» όπως πριν.

Για να μάθετε περισσότερα, μπορείτε να προμηθευτεί-

Όταν θα κατανοήσουμε όλα αυτά που το παιδί κατακτά από μόνο του, θα ξέρουμε καλύτερα πού μπορεί να φτάσει ο άνθρωπος.

Μαρία Μοντεσσόρι

τε τα βιβλία που αναφέρονται στη Βιβλιογραφία ή να αναζητήσετε ένα πρόγραμμα κατάρτισης στον Διεθνή Οργανισμό Μοντεσσόρι (Association Montessori Internationale - AMI) (με έδρα το Άμστερνταμ), ο οποίος έχει παραρτήματα στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο.

Δοκίμασαν... και τους άρεσε

Η Βάσω, η Αυγή και η Καίτη είναι νηπιαγωγοί. Χρησιμοποιούν το υλικό στις τάξεις τους και σε ενισχυτική διδασκαλία: Οι δραστηριότητες Μοντεσσόρι βοηθούν τα παιδιά που δεν έχουν εμπιστοσύνη στον εαυτό τους, καθώς τα βάζουν σε διαδικασία μάθησης. Προσφέρουν τη δυνατότητα για εξερεύνηση, για πολλούς πειραματισμούς που δίνουν αυτοπεποίθηση στο παιδί. Τα όμορφα αντικείμενα (αντικείμενα καθημερινής χρήσης, πιατικά, εργαλεία, αντικείμενα αξίας...) έχουν μια άλλη διάσταση από εκείνα

που χρησιμοποιούνται συνήθως στο σχολείο: Είναι αντικείμενα που χρησιμοποιούν οι ενήλικες και που εξυψώνουν τα παιδιά στα μάτια τους. Πολύ σημαντικό είναι ότι τα παιδιά μπορούν να διαλέξουν, καταφέροντας έτσι το καθένα τους να βρει αυτό που του ταιριάζει, που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του. Όσο για εμάς τις εκπαιδευτικούς, τα εργαστήρια Μοντεσσόρι μάς επέτρεψαν να επιστρέψουμε στον χειρισμό των αντικειμένων και στην εξερεύνηση. Τα εργαστήρια δίνουν μεγαλύτερη αυτονομία: Κάθε παιδί

είναι υπεύθυνο γι' αυτό που κάνει «από την αρχή ως το τέλος», και τα άλλα παιδιά υπενθυμίζουν τους κανόνες σε όσους δεν παίζουν το «παιχνίδι». Ακόμη, διαπιστώσαμε μεγαλύτερη αλληλοβοήθεια μέσα στην τάξη. Τα εργαστήρια δίνουν στα παιδιά τη δυνατότητα να παρατηρούν ή απλώς να μη συμμετέχουν. Το υλικό υποδεικνύει τον κανόνα και μπορεί να δημιουργήσει και την απογοήτευση (η θέση είναι πιασμένη...). Το ίδιο το παιδί διαχειρίζεται αυτά που έχει να μάθει και όχι ο ενήλικας. Τέλος, διαπιστώνουμε

Η δασκάλα δεν αρκεί να αγαπά
το παιδί. Πρώτα απ' όλα πρέπει
να αγαπά και να κατανοεί
τον κόσμο όλο.

Μαρία Μοντεσσόρι

σημαντικές προόδους στη
λεπτή κινητικότητα.

Η Σοφία, βρεφονηπιοκόμος και μητέρα δύο αγοριών, παρακολούθησε πρόγραμμα κατάρτισης στην παιδαγωγική Μοντεσσόρι και τώρα την εφαρμόζει σπίτι της: Με απασχολούσε τι να πρότεινα στα παιδιά όταν αυτά βαριόντουσαν και γκρίνιαζαν ή όταν ήθελαν δραστηριότητες. Τώρα κατανοώ καλύτερα και ξέρω πότε προσέχουν και πότε είναι «κουρασμένα» τόσο στις ελεύθερες δραστηριότητες όσο και στις δραστηριότητες που οργανώνουμε μαζί. Αυτό ισχύει στην καθημερινότητά μου και με τα δικά μου παιδιά που είναι μεγαλύτερα (8 και 11 χρονών). Έχω την αίσθηση ότι περισσότερο παρατηρώ και λιγότερο περιμένω κάποιο αποτέλεσμα «για δική μου ικανοποίηση». Στον παιδικό σταθμό η Λουκία, που είναι συνεχώς δίπλα μου, λέει συχνά ότι πρέπει να «διορθώνουμε» τις μικρές ζημιές που κάνουμε καθημερινά: ένα βιβλίο που σκίστηκε, ένα ποτήρι νερό που χύθηκε... Τακτοποιεί συστηματικά τα παιχνίδια, τα βιβλία ή τα αντικείμενα που έχει χρησιμοποιήσει. Συχνά με

βοηθάει να στρώσουμε το τραπέζι ή να ετοιμάσουμε το φαγητό ή τις δραστηριότητες... Αυτό δημιούργησε κάποιο «πρόβλημα» στους γονείς της, γιατί κατά τη γνώμη τους έγινε «υπερδραστήρια» και συχνά θύμωνε. Αφού το συζητήσαμε, κατάλαβαν πως αυτό οφειλόταν στο ότι βαριόταν και ήθελε να κάνει πράγματα μαζί τους... Με τα παιδιά κάνουμε συχνά τις δραστηριότητες «βάζω, μεταφέρω, ταξινομώ, αγγίζω» και γενικά προσπαθώ καθημερινά να τα αφήνω αυτόνομα. Ίσως αυτό να ακούγεται περίεργο αλλά, σε τελική ανάλυση, συχνά, αντί να αφήσουμε τα παιδιά να κάνουν κάτι, πάμε και το κάνουμε εμείς αντί γι' αυτά... Σκεφτείτε το...

Η Μαριάννα είναι νηπιαγωγός: Εδώ και αρκετά χρόνια εφαρμόζω στην τάξη μου μερικές αρχές της παιδαγωγικής Μοντεσσόρι, αλλά στην αρχή δεν είχα ελεύθερα εργαστήρια... Μετά από ένα συνέδριο της Ένωσης Εκπαιδευτικών Δημόσιας Προσχολικής Εκπαίδευσης (της Γαλλίας), όπου συνάδελφοι παρουσίασαν τις εργασίες τους, θέλησα να δημιουργήσω ελεύθερες και αυτόνομες δραστηριότητες (κυρίως για την κινητική δεξιότητα των χεριών, τη γεωμετρία, την αρίθμηση...) ορισμένες ώρες της μέρας (το πρωί στην

υποδοχή, το μεσημέρι στην ώρα χαλάρωσης, όταν είχαμε τελειώσει μια οργανωμένη δραστηριότητα ή και κατά τη διάρκεια της). Αγόρασα μικρά πλαστικά έπιπλα με συρτάρια και σε κάθε συρτάρι έβαλα τα υλικά για κάθε δραστηριότητα. Κάθε φορά παρουσιάζω τη νέα δραστηριότητα στους μαθητές μου εξηγώντας τους (δείχνοντάς το εκείνη την ώρα μπροστά τους) τον σκοπό της άσκησης, «τα κριτήρια της επιτυχίας», μέχρι την τακτοποίηση των υλικών πάλι στη θέση τους. Έπειτα, οι μαθητές είναι αυτοί που αναλαμβάνουν δράση... Αυτές τις στιγμές βρίσκω ότι είναι πιο ήρεμοι και κυρίως πολύ συγκεντρωμένοι στο έργο τους. Μερικές φορές, πριν από μια συλλογική δραστηριότητα, ζητώ από ένα παιδί να παρουσιάσει τη δραστηριότητα που αγαπά χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο για τα υλικά και για τη διαδικασία. Στο τέλος ορισμένων δραστηριοτήτων αφιερώνουμε λίγο χρόνο για να μιλήσουμε, όπου τα παιδιά μπορούν είτε να εξηγήσουν αυτό που έκαναν, είτε να μιλήσουν γι' αυτό που τους άρεσε, είτε να πουν τι τους φάνηκε δύσκολο. Αυτή η πρωτοτυπία και αυτή η ποικιλία άρεσαν πολύ στους μαθητές. Οι δραστηριότητες «βάζω και μεταφέρω» είναι οι πιο αγαπητές και αυτές που τους ηρεμούν περισσότερο.

Συμβουλές πριν ξεκινήσετε

Το υλικό της Μαρίας Μοντεσσόρι που παρουσιάζω σε αυτό το βιβλίο κατασκευάζεται εύκολα. Χρησιμοποίησα ως επί το πλείστον άχρηστα υλικά: χαρτόνια, χαρτιά, κομμάτια ξύλου και υφάσματος κ.ά. Είχα βάλει στόχο με τον καιρό να αγοράζω όσο γίνεται λιγότερα πράγματα. Όλοι έχουμε στο σπίτι μας αναξιοποίητους μικρούς θησαυρούς.

Από την άλλη, μη διστάσετε να ζητήσετε βοήθεια από ανθρώπους του περιβάλλοντός σας και να παροτρύνετε τα παιδιά να συμμετάσχουν στην κατασκευή των παιχνιδιών. Μπορείτε επίσης να κάνατε βόλτα στα παλιατζιδικα ή στις λαϊκές αγορές και τα παζάρια, όπου μπορείτε να βρείτε πολλά φτηνά αντικείμε-

να. Αλλά και στα μεγάλα καταστήματα, εξηγώ ότι φτιάχνω παιχνίδια για τα παιδιά και ζητώ χαρτόνια, χαρτόκουτα, τελάρα, ρετάλια μοκέτας ή ταπετσαρίας. Τις περισσότερες φορές οι υπεύθυνοι είναι γενναίοδωροι.

Θα αισθανθείτε πολύ υπερήφανοι όταν παρουσιάσετε το υλικό που φτιάξατε εσείς οι ίδιοι και που τα παιδιά θα αγαπήσουν και θα εκτιμήσουν ακόμα περισσότερο. Θεωρώ πολύ σημαντικό το υλικό να είναι «ωραίο» και «φροντισμένο». Αν αρέσει σε εσάς, τα παιδιά θα ενθουσιαστούν.

Όταν θα έχετε διαβάσει αυτό το βιβλίο, δεν θα ξέρετε από πού να ξεκινήσετε! Διαλέξτε λοιπόν ένα παιχνίδι

που σας εμπνέει, κάτι που σας άρεσε πολύ. Εγώ ξεκίνησα από το κουτί με τα κουμπιά, γιατί μου θύμιζε τη γιαγιά μου που καθόταν και ξεχώριζε τα κουμπιά κατά χρώμα και τα έβαζε σε φακελάκια...

Όταν αρχίσει να σας αρέσει, να γνωρίζετε τα υλικά και κυρίως να εξοικειώνεστε με τη φιλοσοφία της Μαρίας Μοντεσσόρι, θα μπορέσετε να επινοήσετε και άλλα παιχνίδια. Κατασκευάστε υλικό ανάλογα με την ηλικία και τις ανάγκες των παιδιών σας, είτε είναι αγόρια είτε κορίτσια, – δεν υπάρχει υλικό ειδικά για τα αγόρια ή τα κορίτσια. Για παράδειγμα, στις τάξεις του νηπιαγωγείου, το άπλωμα των ρούχων έχει πολύ μεγάλη επιτυχία στα αγόρια.

Κάποιες πρόσθετες συμβουλές

Είναι προτιμότερο να ξεκινήσετε να φτιάχνετε το υλικό πολλοί μαζί, γιατί έτσι θα ανταλλάσσετε απόψεις και ο καθένας θα βάλει το ταλέντο του... Αν θέλετε να κατασκευάσετε υλικό που απαιτεί κοψίματα και ακρίβεια, μπορείτε να απευθυνθείτε στα καταστήματα «Φτιάξ' το μόνος σου». Μπορείτε επίσης να αναζητήσετε ιδέες στο διαδίκτυο.

Στα καταστήματα με υλικά για μαστορέματα θα βρείτε ό,τι χρειάζεστε. Τολμήστε λοιπόν με τις δημιουργίες σας και καλή επιτυχία!

Προφυλάξεις

Το υλικό που κατασκευάζουμε στο σπίτι μας δεν υπόκειται στους κανόνες ασφαλείας. Επομένως, είναι απαραίτητο να είμαστε παρόντες και πολύ προσεκτικοί όταν τα παιδιά χειρίζονται τα υλικά, κυρίως αυτά που περιλαμβά-

νουν κομμάτια μικρού μεγέθους. Παρότι στο βιβλίο αυτό περιγράφεται η κατασκευή του υλικού, η συγγραφέας δεν φέρει καμία ευθύνη για την κακή χρήση του.

Η δημιουργός και συγγραφέας διατηρεί τα πνευ-

ματικά δικαιώματα των παιχνιδιών που παρουσιάζονται σε αυτό το βιβλίο. Κατά συνέπεια, το υλικό δεν μπορεί να κατασκευαστεί χωρίς άδεια για εμπορικούς σκοπούς.